ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЕКОНОМІКО-ПРАВНИЧИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

ІНСТРУКЦІЙНІ КАРТКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни

для здобувачів освіти
освітньо-кваліфікаційного рівня *«фаховий молодший бакалавр»*
галузі знань: *J Транспорт та послуги*
спеціальності: *J3 туризм та рекреація*
освітньо-професійна програма: *туристичне обслуговування*

Затверджено
методичною радою ВСП ЕПФК ЗНУ
Протокол №2 від 23.09.2026 р.

Запоріжжя
2026

УДК 330.1(075.8)
М792

Мордвінова І.О. Економічна теорія: Інструкційні картки до практичних занять з дисципліни для здобувачів освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «фаховий молодший бакалавр» галузі знань J Транспорт та послуги, спеціальності J3 туризм та рекреація, освітньо-професійної програми туристичне обслуговування. Запоріжжя: ВСП ЕПФК ЗНУ. 2026. 38 с.

Укладач: спеціаліст вищої категорії, старший викладач Мордвінова І.О.

Пропоновані Інструкційні картки підготовлені відповідно до освітньо професійної програми «Туристичне обслуговування» та робочої програми з дисципліни «Економічна теорія»

Це видання зорієнтоване на формування визначених компетентностей і результатів навчання у здобувачів освіти як під час занять із зазначеної дисципліни, так і під час самостійної підготовки.

Рецензент
Шелеметьєва Тетяна В’ячеславівна, д.е.н., професор кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу НУ «Запорізька політехніка»

Розглянуто та рекомендовано на засіданні циклової комісії економічних дисциплін та менеджменту
Протокол №1 від «26» серпня 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП……..... 4
Інструкційна картка до практичного заняття №1……..... 6
Інструкційна картка до практичного заняття №2……...…… 10
Інструкційна картка до практичного заняття №3……..…… 14
Інструкційна картка до практичного заняття №4……..…… 18
Інструкційна картка до практичного заняття №5……..…… 22
Інструкційна картка до практичного заняття №6……..…… 26
Інструкційна картка до практичного заняття №7……..…… 30
Інструкційна картка до практичного заняття №8……..…… 34
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА……. 38

ВСТУП

Модернізація фахової передвищої освіти в Україні та інтеграція у європейський освітній простір вимагають підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, здатних швидко адаптуватися до динамічних змін у ринковому середовищі. Особливе місце у структурі підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності «Туризм та рекреація» посідає дисципліна «Економічна теорія», яка є фундаментальною теоретичною основою для формування сучасного економічного мислення та розуміння загальних законів розвитку суспільства.

Економічні процеси та явища пронизують усі сфери людської діяльності, і туристична індустрія не є винятком. Сучасний туризм — це потужний, високорентабельний та багатогранний сектор світової та національної економіки, функціонування якого підпорядковане загальним ринковим законам. Здатність аналізувати ринкову кон'юнктуру, розуміти механізми формування попиту та пропозиції на туристичний продукт, оцінювати наслідки інфляційних процесів чи змін у податковій системі є обов'язковими компетентностями для майбутнього фахового молодшого бакалавра з туристичного обслуговування.

Метою вивчення дисципліни «Економічна теорія» є формування у студентів базових знань про функціонування економічних систем на мікро-, макро- та мегаекономічному рівнях, засвоєння категоріально-понятійного апарату економічної науки, а також розвиток навичок самостійного аналізу сучасних економічних процесів.

Практичні заняття посідають ключове місце у структурі вивчення дисципліни, оскільки є єдиною формою аудиторної роботи, передбаченою навчальним планом. Вони інтегрують у собі теоретичну підготовку студентів та формування навичок практичного застосування законів економіки в індустрії туризму.

Ці Інструкційні картки розроблено з метою надання методичної допомоги студентам під час підготовки та виконання практичних завдань. Структура кожної теми практичного заняття містить мету, очікувані результати, основні поняття, перелік питань теми, детальні критерії оцінювання усіх видів робіт, які включають:

- Питання для теоретичного обговорення, які актуалізують опорні знання, допомагають засвоїти новий теоретичний матеріал.
- Інтерактивні практичні завдання, спрямовані на розвиток аналітичного мислення та вміння застосовувати теоретичні моделі до реальних економічних ситуацій.
- Ситуаційні завдання (кейси, задачі), які максимально наближені до специфіки майбутньої професійної діяльності у сфері туризму та гостинності.

У разі успішного завершення курсу здобувач освіти набуває програмні компетентності (з ОПП):

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність діяти доброчесно, керуватися етичними нормами в особистій, навчальній та професійній діяльності, демонструвати нульову толерантність до корупції.

ЗК 12. Здатність до економічного мислення, розуміння сутності економічних процесів в індустрії туризму як міжгалузевому господарському комплексі.

СК 5. Здатність створювати туристичний продукт, надавати туристично-рекреаційну послугу (перевезення, тимчасове розміщення, харчування; екскурсійне, рекреаційне, курортне, спортивне, розважальне та інше обслуговування).

Програмні результати навчання, які досягаються за допомогою вивчення дисципліни (з ОПП):

РН 3. Володіти державною та іноземною мовами у професійній діяльності.

РН 10. Забезпечувати процес комплексного обслуговування клієнтів під час надання туристично-рекреаційних послуг та реалізації туристичного продукту.

РН 13. Здійснювати пошук, оброблення й аналізування інформації з різних джерел у професійній діяльності.

РН 16 Знати і розуміти принципи академічної доброчесності та положення антикорупційного законодавства, застосовувати їх у навчальній та професійній діяльності, під час прийняття етичних рішень відповідно до норм доброчесності..

Складовими частинами Методичних рекомендацій є зміст практичних занять з визначеними метою, очікуваними результатами вивчення, переліком основних понять і термінів, які мають бути засвоєні, завдань для опрацювання на занятті та домашнього завдання.

Відповідно кредитно-модульної системи організації навчання оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. Поточний контроль відбувається на практичних заняттях і передбачає оцінювання різних видів робіт та домашнє завдання. За кожну тему студент може заробити максимально 6 балів: 1 бал — робота на занятті (відповіді на питання, участь в дискусіях, розв’язування задач, кейсів тощо), 2 бала —тестування, 3 бала —письмове виконання домашнього завдання. Всього в межах модуля 24 бала.

До тестів в MOODLE включено тестові завдання різних рівнів складності: прості з вибором 1 правильної відповіді, складні з вибором кількох правильних відповідей, на встановлення відповідності, послідовності тощо.

Систематична та наполеглива робота на практичних заняттях, поєднання теоретичної підготовки із розв'язанням практичних завдань дозволить майбутнім фахівцям закласти міцний фундамент для успішного освоєння наступних професійноорієнтованих дисциплін («Географія туризму», «Менеджмент та маркетинг у туризмі» тощо) та стати затребуваними професіоналами своєї справи.

Інструкційна картка до практичного заняття №1

Тема: **Економічна теорія як фундаментальна суспільна наука та її роль у сфері туризму. Економічні потреби суспільства і роль виробництва в їх задоволенні**

Мета заняття: з'ясувати предмет, методи та функції економічної теорії, а також показати її практичне значення для формування професійного мислення майбутнього фахівця з туристичного обслуговування; розкрити сутність економічних потреб та блага; також показати, як індустрія туризму перетворює ресурси на емоції та послуги для задоволення потреб людини

Після заняття здобувач освіти повинен

знати: поняття «економіка», розвиток науки та основні школи економічної теорії, поняття ‹потреби», їх класифікацію, закон зростання потреб.

вміти: пояснити зв'язок економічної теорії з іншими економічними дисциплінами; визначити основні проблем и економічної теорії та основні методи їх дослідження; обгрунтувати взаємозв'язок економічних категорій та економічних законів, наводити приклади різних груп потреб та благ.

Основні поняття *та* ***терміни:*** економіка, політична економія (економічна теорія), мікроекономіка, макроекономіка, мезоекономіка, мегаекономіка, економічний закон, метод економічного пізнання, потреба, благо, економічні потреби, економічні інтереси, закон зростання потреб.

План заняття

1. Економіка як сфера життєдіяльності суспільства. Безмежність потреб та обмеженість ресурсів у туризмі.
2. Предмет економічної теорії та еволюція її поглядів.
3. Функції та методи економічної теорії.
4. Зв'язок економічної теорії з практичною діяльністю у сфері туристичного обслуговування.
5. Економічні потреби суспільства, їх суть та класифікація. Закон зростання потреб у туризмі.
6. Економічні блага як засіб задоволення потреб. Специфіка туристичного продукту.

Робота на занятті (1 бал)

Питання для обговорення

1. Що вивчає економічна теорія?
2. В чому полягає необхідність виникнення і розвитку економічної теорії?
3. Яке практичне значення має економічна наука в цілому і в туризмі зокрема?
4. Чому, на вашу думку, необхідно вивчати курс економічної теорії?
5. Що таке «потреба» загалом і чим економічна потреба відрізняється від неекономічної?

6. Чому сучасному туристу вже недостатньо просто «готелю з ліжком», а виникає попит на еко-готелі, гастротури чи унікальні враження?

7. Чому, на вашу думку, туристичні потреби вважаються рекреаційними та культурними, але водночас мають економічний характер?

8. Які ресурси потрібні для створення туристичного продукту?

9. У чому полягає проблема обмеженості ресурсів у туризмі?

10. Що таке «виробництво» в контексті сфери послуг та туризму? Чи можна вважати створення екскурсійного маршруту або комплектування туру «виробничим процесом»?

11. Яка різниця між матеріальним та нематеріальним виробництвом? До якої з цих сфер належить туристична індустрія і чому?

12. Як пов'язані між собою ланки ланцюга: «Потреба туриста - Виробництво турпродукту - Задоволення потреби»? Що станеться з туроператором, якщо він перестане враховувати нові потреби клієнтів?

Домашнє завдання

1. Тестування в Moolle (2 бала)

2. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

Встановіть відповідність

1 варіант

	Критерій класифікації		Групи потреб
1	За характером виникнення	А	Первинні та вторинні
2	За засобами задоволення	Б	Особисті, колективні та суспільні
3	За нагальністю задоволення	В	Першочергові та другорядні
4	За суб'єктами вияву	Г	Виробничі та невиробничі
5	За участю у відтворювальному процесі	Д	Матеріальні та духовні
		Е	Вгамовні та невгамовні

2 варіант

1	Потреба	А	Якась корисність, що покликана задовольнити потребу
2	Інтерес	Б	Продукт виробництва
3	Благо	В	Форма вияву потреби, усвідомлене прагнення людини до її задоволення
4	Ресурси	Г	Нужда в чому-небудь, об'єктивно необхідному для підтримки життєдіяльності і розвитку людини
5	Економічне благо	Д	Джерела виробництва товарів і послуг
		Е	Продукт людської праці, що має нематеріальну природу

2) Середній рівень (1 бал)

Завдання на встановлення правильності тверджень (так/ні). Вкажіть, чи правильне твердження та обгрунтуйте свою відповідь.

1 варіант

1. Предметом економічної теорії є вивчення лише матеріального виробництва, тому діяльність туристичних агенцій ця наука не досліджує.

2. Закон зростання потреб означає, що задоволення потреби в простому відпочинку з часом породжує нові, більш вибагливі вимоги туриста до якості сервісу.

2 варіант

1. Суть фундаментальної економічної суперечності полягає в тому, що рекреаційні ресурси природи є обмеженими, тоді як туристичні потреби людей постійно зростають.

2. Послуга екскурсовода є прикладом безкоштовного (неекономічного) блага, оскільки її не можна відчути на дотик.

3) Високий рівень (1,5 бала)

Ситуаційний кейс «Втрачений літак»

Мета: зрозуміти небезпеку такої властивості турпродукту, як «неможливість зберігання».

Кейс: Туристична компанія викупила блок із 20 місць на чартерний рейс до Єгипту на 25 грудня. Ціна одного місця для компанії — 300 доларів. Станом на 24 грудня продано лише 15 місць. Залишилося 5 квитків. Менеджер-початківець каже: «Нічого страшного, не будемо знижувати ціну, продамо ці квитки після Нового року на різдвяні заїзди».

Питання:

1. У чому критична помилка менеджера з точки зору економічної теорії блага?
2. Які фінансові збитки понесе фірма, якщо послухає цього менеджера?
3. Яке управлінське рішення (акції, знижки, «гарячі тури») ви б запропонували зробити за 12 годин до вильоту?

Обґрунтуйте економічну логіку вашого рішення.

Критерії оцінювання

За тему практичного заняття здобувач освіти може набрати максимально 6 балів, які включають:

1. Робота на практичному занятті – max1 бал:

- 0,9-1 бал – чітка відповідь без зауважень, активність на занятті;
- 0,6-0,8 бала – відповідь в цілому правильна, але є проблеми з формулюванням, незначні неточності, активність на занятті;
- 0,3-0,5 бала – відповідь, що потребує правки чи уточнення;
- 0,1-0,2 бала – плутана, нечітка відповіль, яка демонструє фрагментарне володіння матеріалом теми, пасивність на занятті;
- 0 балів –відповідь відсутня, цілковита пасивність на занятті.

2. Тестування в Moodle – 2 бала:

10 тестових питань з теми. 1 питання – 0,2 бала

3. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

Кожна з 5 правильно встановлених відповідностей – 0,1 бала.

2) Середній рівень (1 бал)

0,5 бала – правильна відповідь та її правильна аргументація на кожне з 2 тверджень;

0,3 бала – відповідь правильна, але аргументація не переконлива;

0,1 бала – відповідь правильна, але аргументація або неправильна, або відсутня;

0 балів – відповідь неправильна.

3)Високий рівень (1,5 бала)

1,4-1,5 бала – здобувач освіти продемонстрував повне розуміння специфіки туристичного блага, зроблено точні розрахунки, запропоновано обґрунтоване та економічно доцільне управлінське рішення;

1,0–1,3 бала - завдання розв'язано правильно, є невеликі огріхи у термінології чи обґрунтуванні;

0,5–0,9 бала - частково правильні відповіді, відсутня економічна аргументація або помилки в розрахунках;

0–0,4 бала - суттєві помилки в розумінні проблеми, відсутність розрахунків та правильних висновків.

Інструкційна картка до практичного заняття №2

Тема: **Виробництво і його основні чинники. Суспільний продукт**

Мета заняття: - засвоїти знання про суспільне виробництво як основу існування суспільства, з'ясувати сутність і структуру його факторів (природних, трудових, капітальних, підприємницьких тощо) з урахуванням специфіки туристичної галузі; опанувати стадії руху суспільного продукту у співвідношенні матеріального та нематеріального виробництва.

Після заняття здобувач освіти повинен

Знати: зміст і структуру суспільного виробництва, ресурси виробництва та їх види, основні фактори виробництва та їх взасмозв'язок;

вміти: давати характеристику матеріального і нематеріального виробництва, класифікувати та наводити приклади ресурсів виробництва в туристичній індустрії, пояснити взаємозв'язок між факторами виробництва; характеризувати стадії руху суспільного продукту.

Основні поняття та терміни: суспільне виробництво, виробництво, матеріальне виробництво, нематеріальне виробництво, засоби виробництва, предмети і засоби праці, продуктивні сили, ресурси виробництва, обмеженість (рідкісність) ресурсів, фактори виробництва, праця, капітал, земля, підприємницькі здібності, розподіл, обмін, споживання (виробниче, особисте).

План заняття

1. Суспільне виробництво: суть, структура та три головні питання економіки.
2. Фактори виробництва (ресурси) в туризмі та проблема їх ефективного використання.
3. Елементи процесу виробництва та їх характеристика.
4. Продукт виробництва (суспільний продукт).
5. Матеріальне та нематеріальне виробництво.
6. Стадії руху суспільного продукту.
7. Сутність економічних інтересів.

Робота на занятті (1 бал)

1. Питання для обговорення

1. Як туроператор вирішує питання «Що? Як? Для кого виробляти?» під час розробки нового напрямку (наприклад, внутрішнього гірського туризму)?
2. Які фактори виробництва є першочерговими для готельного комплексу, а які — для екскурсійного бюро?
3. У чому полягає проблема обмеженості рекреаційних ресурсів на прикладі популярних курортів у високий сезон?
4. Чому економічний інтерес туроператора (максимізація прибутку за рахунок масового потоку) може входити у суперечність із суспільним інтересом місцевої громади?
5. До якої сфери (матеріальної чи нематеріальної) належить послуга гіда-

перекладача і чому її не можна виробити «про запас»?

2. Інтерактивне завдання **«Декомпозиція факторів туристичного виробництва»**

Робота в малих групах (3–4 студенти).

Час: 15–20 хвилин.

Завдання: Оберіть один із типів туристичного бізнесу (наприклад: етно-садиба, туроператор екстремального туризму, SPA-готель тощо). Заповніть аналітичну таблицю:

Презентація результатів: Кожна група протягом 2 хвилин захищає свій розподіл факторів та пропонує власне рішення проблеми обмеженості ресурсів.

Фактор виробництва	Конкретні ресурси підприємства	Проблема обмеженості цього ресурсу	Шляхи підвищення ефективності використання
Земля (природа)			
Праця			
Капітал			
Інформація / Підприємливість			

Домашнє завдання

1. Тестування в Moolle (2 бала)

2. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

Встановіть відповідність

1 варіант

	Термін		Значення
1	Виробництво	А	річ або комплекс речей, якими людина діє на предмети праці, перетворюючи їх у таку форму, яка здатна задовольняти їх потреби
2	Засоби праці	Б	категорія, яка характеризує віддачу, результативність використання ресурсів
3	Праця	В	показник, який свідчить про ступінь відповідності результатів виробництва соціальним потребам суспільства, інтересам окремої людини
4	Продуктивність ресурсу	Г	процес створення економічних благ, необхідних для існування і розвитку людини
5	Соціальна ефективність	Д	доцільна діяльність людини, спрямована на перетворення сил природи для створення благ з метою задоволення потреб
		Е	показник, що визначається рівнем споживання економічних благ та відповідністю їх споживчому кошику

2 варіант

	Термін		Значення
1	Засоби виробництва	А	здатність людини до праці, яка включай сукупність фізичних, інтелектуальних та духовних здібностей людини
2	Виробничі відносини	Б	досягнення виробництвом найбільших результатів при найменших витратах живої або уречевленої праці
3	Робоча сила	В	всі ті об’єкти, на які спрямована праця людини
4	Ефективність виробництва	Г	обсяг виробленої продукції, що припадає на одиницю ресурсів за одиницю часу
5	Предмети праці	Д	засоби та предмети праці, за допомогою яких жива праця створює новий продукт
		Е	відносини між людьми, що виникають у процесі суспільного виробництва, розподілу, обміну і споживання економічних благ

2) Середній рівень (1 бал)

Завдання на встановлення правильності тверджень (так/ні). Вкажіть, чи правильне твердження та обгрунтуйте свою відповідь.

1 варіант

1. Природні лікувальні грязі та мінеральні джерела курорту в економічній теорії відносять до такого фактора виробництва, як «Капітал».

2. Кількість місць у готелі, які не були продані сьогодні, не можна зберегти чи «покласти на склад» для продажу в майбутньому.

2 варіант

1. Підприємницькі здібності в туризмі — це вміння менеджера поєднати землю, працю та капітал для створення унікального турпродукту та взяття на себе ризику.

2. Туристична індустрія належить до сфери матеріального виробництва.

3) Високий рівень (1,5 бала)

Практико-орієнтований кейс «Аналіз стадій руху суспільного продукту в туризмі».

Оберіть будь-який конкретний туристичний продукт (наприклад, екскурсія «Стежками Хортиці»).

Опишіть усі 4 стадії його руху як суспільного продукту:

- виробництво: які суб'єкти беруть участь у комплектуванні (формуванні) цього туру;
- розподіл: як розподіляється майбутній дохід між туроператором, готелем, перевізником, музеєм тощо;
- обмін: через які канали (онлайн-сайт, турагенція, маркетплейс) відбуватиметься купівля;
- споживання: як і де безпосередньо відбувається споживання послуги туристом.

Оформити у формі схеми чи структурного логічного ланцюжка з короткими коментарями (обсяг: 1–2 сторінки).

Критерії оцінювання

За тему практичного заняття здобувач освіти може набрати максимально 6 балів, які включають:

1. ***Робота на практичному занятті – max1 бал:***

- 0,9-1 бал – чітка відповідь без зауважень, активність на занятті;
- 0,6-0,8 бала – відповідь в цілому правильна, але є проблеми з формулюванням, незначні неточності, активність на занятті;
- 0,3-0,5 бала – відповідь, що потребує правки чи уточнення;
- 0,1-0,2 бала – плутана, нечітка відповіль, яка демонструє фрагментарне володіння матеріалом теми, пасивність на занятті;
- 0 балів –відповідь відсутня, цілковита пасивність на занятті.

2. Тестування в Moodle – 2 бала:

10 тестових питань з теми. 1 питання – 0,2 бала

3. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

Кожна з 5 правильно встановлених відповідностей – 0,1 бала.

2) Середній рівень (1 бал)

0,5 бала – правильна відповідь та її правильна аргументація на кожне з 2 тверджень;

0,3 бала – відповідь правильна, але аргументація не переконлива;

0,1 бала – відповідь правильна, але аргументація або неправильна, або відсутня;

3 балів – відповідь неправильна.

3)Високий рівень (1,5 бала)

0,1-0,2 бала - вибір та характеристика туристичного продукту;

0,4-0,8 бала - аналіз 4 стадій руху туристичного продукту (по максимум 0,2 бала за кожну стадію);

0,1-0,5 бала - логіка, цілісність та графічне/структурне оформлення.

Інструкційна картка до практичного заняття №3

Тема: **Товарне виробництво** і **товарно-грошові відносини**

Мета заняття: розкрити сутність та дати порівняльну характеристику натурального й товарного виробництва; з'ясувати причини виникнення, особливості та властивості товару як економічної категорії в контексті туристичної послуги; розкрити еволюцію, сутність і функції грошей; дослідити причини, види та наслідки інфляційних процесів для економіки й галузі туризму.

Після заняття здобувач освіти повинен

знати: сутність і основні види поділу праці, форми організації суспільного виробництва, причини їх виникнення, характерні риси; поняття та властивості товару, гроші та їх функції; поняття інфляції;

вміти: давати порівняльну характеристику натурального і товарного способів виробництва, аналізувати властивості туристичного продукту як товару, визначати функції грошей в конкретних ситуаціях.

Основні поняття *та* ***терміни:*** суспільний поділ праці, натуральне виробництво, товарне виробництво (просте, капіталістичне), товар, вартість, споживна вартість, мінова вартість, гроші, функції грошей, інфляція.

План заняття

1. Сутність натурального та товарного виробництва.
2. Проста і розвинута форми товарного виробництва: загальні риси й особливості.
3. Товар і його властивості.
4. Сутність і функції грошей. Еволюція грошей.
5. Характеристика інфляції.

Робота на занятті (1 бал)

1. Питання для обговорення

1. Чому виключно натуральне господарство (наприклад, повністю автономна етно-садиба, яка сама вирощує їжу) є рідкістю у сучасному туризмі?

2. Чи є туристичний ваучер або квиток на екскурсію товаром з точки зору економічної теорії? Які дві основні властивості він має?

3. Як розвиток цифрових грошей та онлайн-еквайрингу (Apple Pay, Google Pay, криптовалюти) змінив швидкість і зручність купівлі туристичних подорожей?

4. Яку саме функцію виконують гроші, коли готель вказує ціну за номер у прайс-листі, і яку — коли турист розраховується карткою на ресепшн?

5. Як знецінення національної валюти (інфляція) впливає на вибір споживача: чи обере він виїзний тур (за кордон), чи надасть перевагу внутрішньому туризму?

2. Інтерактивна вправа

Практичний кейс «Аналіз функцій грошей у туристичному обслуговуванні»

Опишіть конкретні життєві ситуації з практики туристичного обслуговування, у яких гроші виступають у кожній із 5 класичних функцій:

1. Міра вартості.
2. Засіб обігу.
3. Засіб платежу
4. Засіб накопичення/нагромадження.
5. Світові гроші.

Домашнє завдання

1. ***Тестування в Moolle (2 бала)***

2. ***Письмові практичні завдання (3 бала)***

1) ***Початковий рівень (0,5 бала)***

Віднесіть запропоновані риси виробництва до однієї з його форм, проставивши у відповідній комірці «+»

Риси суспільного виробництва		Натуральне виробництво	Товарне виробництво	
			Просте	Розширене
1 варіант				
1	Гроші відсутні, панує бартер			
2	Глибокий міжнародний та міжгалузевий поділ праці, вузька професійна спеціалізація			
3	Ручна праця, примітивні традиційні знаряддя праці			
4	Переважно просте відтворення без істотного збільшення масштабів			
5	Основна мета виробництва: задоволення потреб споживача через ринок за умови отримання доходу для власного існування			
2 варіант				
1	Рівень поділу праці низький (усі роботи виконуються всередині одного господарства)			
2	Гроші виступають засобом обігу та мірою вартості (формула Т-Г-Т)			
3	Відкрите ринкове господарство національного та міжнародного (глобального) масштабу			
4	Зв'язок між виробництвом і споживанням опосередкований через ринок та обмін (продаж товару за гроші)			
5	Форма власності на засоби виробництва общинна або колективна			

2) ***Середній рівень (1 бал)***

Завдання на встановлення правильності тверджень (так/ні). Вкажіть, чи правильне твердження та обгрунтуйте свою відповідь.

1 варіант

1.Туристичний ваучер (путівка) стає товаром лише тоді, коли він призначений для обміну

(продажу) на ринку.

2.Гроші виникли в результаті змови банкірів і не мають стосунку до розвитку товарного обміну.

2 варіант

1. Коли туроператор вказує ціну туру на сайті в євро або гривнях, гроші виконують функцію «міри вартості».

2. Інфляція призводить до підвищення купівельної спроможності грошей, завдяки чому туристи можуть купити більше екскурсій.

3) ***Високий рівень (1,5 бала)***

Розв'яжіть задачу

1 варіант

Обчислення рівня інфляції та зміни вартості туристичної путівки

Умова:

У 2024 році вартість базового тижневого туру до Карпат становила 12 000 грн. У 2025 році під впливом зростання цін на пальне та готельні послуги вартість аналогічного туру зросла до 14 160 грн.

1. Обчисліть індекс цін та річний рівень (темп) інфляції для даного туристичного продукту.
2. Визначте, на скільки відсотків зменшилася купівельна спроможність туриста, який відклав у 2024 році 12 000 грн і не змінював суму заощаджень.

2 варіант

Коригування кошторису туру за правилом величини інфляції

Умова:

Туроператор розробляє кошторис експедиційного туру на наступний рік. Поточна собівартість одного туру становить 25 000 грн, з яких:

Транспортні послуги (пальне, квитки): 40%

Проживання та харчування: 50%

Інші витрати (страхування, екскурсії): 10%

За прогнозами НБУ на наступний рік, очікується, що ціни на транспорт зростуть на 15%, на готельно-ресторанні послуги — на 10%, а інші витрати залишаться без змін.

1. Обчисліть очікувану собівартість туру на наступний рік.
2. Визначте середньозважений інфляційний приріст собівартості цього турпродукту.

Критерії оцінювання

За тему практичного заняття здобувач освіти може набрати максимально 6 балів, які включають:

1. Робота на практичному занятті – max1 бал:

- 0,9-1 бал – чітка відповідь без зауважень, активність на занятті;
- 0,6-0,8 бала – відповідь в цілому правильна, але є проблеми з формулюванням, незначні неточності, активність на занятті;
- 0,3-0,5 бала – відповідь, що потребує правки чи уточнення;
- 0,1-0,2 бала – плутана, нечітка відповіль, яка демонструє фрагментарне володіння матеріалом теми, пасивність на занятті;
- 0 балів –відповідь відсутня, цілковита пасивність на занятті.

2. Тестування в Moodle – 2 бала:

10 тестових питань з теми. 1 питання – 0,2 бала

3. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

Кожну з 5 рис суспільного виробництва віднесено правильно – по 0,1 бала.

2) Середній рівень (1 бал)

0,5 бала – правильна відповідь та її правильна аргументація на кожне з 2 тверджень;

0,3 бала – відповідь правильна, але аргументація не переконлива;

0,1 бала – відповідь правильна, але аргументація або неправильна, або відсутня;

4 балів – відповідь неправильна.

3)Високий рівень (1,5 бала)

- 1,4-1,5 бала - задача розв'язана повністю, наведено формули, точні розрахунки та аналітичний висновок з економічною логікою.;

- 1,1–1,3 бала - хід розв'язання правильний, але є дрібні огріхи в оформленні формул або висновок надто короткий;

- 0,6–1,0 бал - є помилки в обчисленнях або відсутня половина необхідних розрахунків чи висновку.;

- 0–0,5 бала - завдання не розв'язане або виконане зовсім неправильно.

Інструкційна картка до практичного заняття №4

Тема: ***Економіка суспільства як сукупність видів економічної діяльності. Відносини власності в економічному житті суспільства***

Мета заняття: охарактеризувати економічну систему суспільства, як економічну категорію, розкрити систему переваг та недоліків кожного типу економічної системи (традиційна, командно-адміністративна, ринкова, змішана), розкрити роль і місце відносин власності як основи будь-якої економічної системи; з'ясувати специфіку функціонування різних форм власності (приватної, державної, комунальної, колективної) та способів її реалізації в індустрії туризму та гостинності.

Після заняття здобувач освіти повинен

знати: поняття, структуру і характерні риси різних типів економічних систем; зміст поняття «власність», її форми і види; її роль у формуванні різних типів економічних систем;

вміти: наводити приклади країн з різними типами економічних систем, визначати переваги та недоліки кожного типу економічної системи суспільства, аналізувати місце ринкового саморегулювання та державного регулювання економіки у змішаній економіці.

Основні поняття *та* ***терміни:*** економічна система, традиційна економіка, ринкова економіка, планова (адміністративна) економіка, змішана економіка, ринкове саморегулювання, державне регулювання економіки, власність.

План заняття

1. Економічна система суспільства. Складові економічної системи.
2. Класифікації економічних систем.
3. Типи економічних систем суспільства та їх характеристика, переваги та недоліки.
4. Власність.
5. Форми і види власності.
6. Роль різних форм власності у формуванні економічних систем різних типів.

Робота на занятті (1 бал)

1. Питання для обговорення

1. Яка економічна система (традиційна, командна, ринкова чи змішана) панує у сучасній світовій індустрії туризму? Наведіть приклад того, як у командній економіці вирішувалося питання розподілу путівок порівняно з сучасним вільним ринком.

2. Які форми власності на майно та ресурси ви знаєте? До якої форми власності належить приватний готель, а до якої — заповідник чи міський парк?

3. Чим відрізняються поняття «володіння», «користування» та «розпорядження» на прикладі оренди туроператором автобуса чи приміщення під офіс турагенції?

4. Хто виступає власником у розгалуженій мережі готелів (наприклад, Hilton або Marriott), і яка роль у цьому процесі належить найманому топменеджменту?

5. Чому бренд туроператора, логотип готелю, унікальна програма авторського туру або система онлайн-бронювання є об'єктами власності? Як їх захист впливає на конкурентоспроможність фірми?

2. Інтерактивна вправа

Командний брейнштормінг «Порівняльний турпакет у різних економічних системах»

Змоделювати, як би виглядав процес організації відпочинку туриста на один і той самий курорт (наприклад, Карпати) у 3 різних економічних системах. Як формується путівка?

- Команда А (командно-адміністративна система)
- Команда Б (ринкова система)
- Команда В (змішана економіка)

Домашнє завдання

1. Тестування в Moolle (2 бала)

2. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

Встановіть відповідність

1 варіант

	Тип економічної системи		Визначення
1	Традиційна	А	економіка, що базується на державній власності та централізованому управлінні
2	Командна	Б	економічна система, в якій характер використання ресурсів визначається приватною власністю та цінами
3	Ринкова	В	економічна система, в якій рішення основних проблем економіки базується на звичаях.
4	Змішана	Г	економіка, що базується на різних формах власності при регулюючій ролі держави
5	Перехідна	Д	економічна система, в якій панує приватна власність на засоби виробництва і централізований розподіл ресурсів і створеного продукту
		Е	економічна система, яка перебуває в процесі трансформації від одного типу господарювання до іншого

2 варіант

	Термін		Визначення
1	Володіння	А	право вирішувати юридичну та економічну долю майна
2	Розпорядження	Б	носій прав власності; фізична або юридична особа, група людей чи держава, які володіють, користуються та розпоряджаються майновим чи немайновим благом на законних підставах.
3	Суб'єкт власності	В	юридично закріплене право фактичного панування господарюючого суб'єкта над майном чи ресурсом
4	Об'єкт власності	Г	право вилучати з майна його корисні властивості, отримувати з нього корисний ефект, дохід чи задовольняти власні потреби

			в процесі його експлуатації
	Власність	Д	все те, із приводу чого виникають відносини власності між суб'єктами (все, що підлягає привласненню)
		Е	відносин між людьми з приводу привласнення, володіння, користування та розпорядження економічними благами

2) Середній рівень (1 бал)

Завдання на встановлення правильності тверджень (так/ні). Вкажіть, чи правильне твердження та обгрунтуйте свою відповідь.

1 варіант

1. Право володіння означає, що менеджер турагенції може продати будівлю офісу, яка належить іншій особі.

2. У командно-адміністративній економічній системі ціни на товари та послуги регулюються на основі вільного співвідношення попиту та пропозиції на ринку.

2 варіант

1. Національний природний парк, який фінансується з державного бюджету, є об'єктом приватної власності.

2. Головною рисою змішаної економічної системи є поєднання ринкового саморегулювання з державним регулюванням економіки.

3 Високий рівень (1,5 бала)

Аналітично-графічна вправа «Тріада прав власності в турбізнесі»

Заповніть аналітичну таблицю, розмежувавши правомочності володіння, користування та розпорядження для наведених ситуацій з практики туристичного обслуговування.

Ситуація з практики	Володіння	Користування	Розпорядження
	Чия це власність?	*Що має право робити?*	*Хто має право продати чи заставити приміщення?*
1. Турагенція орендує приміщення в бізнес-центрі під свій офіс			
2. Туроператор взяв у лізинг (довгострокову оренду) туристичний автобус на 3 роки			
3. Готель придбав франшизу (бренд та стандарти) мережі Reikartz			
4. Турист забронював і оплатив номер у готелі на 5 днів			

Критерії оцінювання

За тему практичного заняття здобувач освіти може набрати максимально 6 балів, які включають:

1. Робота на практичному занятті – max1 бал:

- 0,9-1 бал – чітка відповідь без зауважень, активність на занятті;
- 0,6-0,8 бала – відповідь в цілому правильна, але є проблеми з формулюванням, незначні неточності, активність на занятті;
- 0,3-0,5 бала – відповідь, що потребує правки чи уточнення;
- 0,1-0,2 бала – плутана, нечітка відповіль, яка демонструє фрагментарне володіння матеріалом теми, пасивність на занятті;
- 0 балів –відповідь відсутня, цілковита пасивність на занятті.

2. Тестування в Moodle – 2 бала:

10 тестових питань з теми. 1 питання – 0,2 бала

3. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

Кожна з 5 правильно встановлених відповідностей – 0,1 бала.

2) Середній рівень (1 бал)

0,5 бала – правильна відповідь та її правильна аргументація на кожне з 2 тверджень;

0,3 бала – відповідь правильна, але аргументація не переконлива;

0,1 бала – відповідь правильна, але аргументація або неправильна, або відсутня;

5 балів – відповідь неправильна.

3)Високий рівень (1,5 бала)

1,4-1,5 бала – всі 4 ситуації розібрано бездоганно, наведено точні економічні обґрунтування та вірно використано термінологію;

1,0–1,3 бала - завдання виконано правильно, але є поодинокі недоліки в обґрунтуванні або пропущені дрібні деталі;

0,5–0,9 бала - правильно проаналізовано лише 1–2 ситуації, наявні суттєві помилки в розмежуванні прав власності;

0–0,4 бала - робота виконана фрагментарно, студент не розуміє різниці між володінням, користуванням та розпорядженням.

Інструкційна картка до практичного заняття №5

Тема: **Загальні основи ринку**

Мета проведения заняття: сформувати у студентів систему теоретичних знань про загальні основи, механізми та закони функціонування ринку; розкрити специфіку прояву ринкових відносин, ринкових моделей та інфраструктури у сфері туристично-рекреаційних послуг.

Після заняття студент повинен

знати: сутність і функції ринку, умови функціонування ринку, елементи ринкової інфраструктури, що забезпечують діяльність індустрії туризму; суб'єкти та об'єкти ринкової економіки, сутність закону попиту і пропозиції, моделі ринкових структур.

вміти: характеризувати позитивні і негативні риси ринкової економіки, пояснити дію закону попиту і пропозиції, наводити реальні приклади моделей ринкових структур в туристичному секторі.

Основні поняття та терміни: ринок, функції ринку, вільний ринок, монополізований ринок, регульований ринок, ринкова інфраструктура, попит, пропозиція, ринкова (рівноважна) ціна, дефіцит, надлишок (перевиробництво), товари-субститути, товари-компліменти, моделі ринкової структури (конкуренція, чиста конкуренція, монополістична конкуренція, олігополія, монополія).

План заняття

1. Сутність і функції ринку.
2. Типи ринків.
3. Структура ринку. Механізм саморегулювання ринку.
4. Інфраструктура ринку.
5. Моделі ринку. Конкуренція і монополія.
6. Основний закон ринку.
7. Суб'єкти ринкової економіки.

Робота на занятті (1 бал)

1. ***Питання для обговорення***

1. Хто виступає головним споживачем (суб'єктом) на туристичному ринку з позиції мікроекономіки?
2. Яку функцію виконує туристична агенція, зводячи разом туроператора та клієнта-туриста?
3. Чому готель не може «накопичити» нереалізовані за ніч номери на складі на наступний місяць? Яка це властивість послуги?
4. Сформулюйте закон попиту на прикладі купівлі авіаквитків під час сезону відпусток та в міжсезоння.
5. Як називається ситуація на ринку, коли великі туроператори координують свої ціни на чартерні рейси?
6. До якого елемента інфраструктури туристичного ринку відносяться міжнародні

системи бронювання (наприклад, Booking.com чи інструменти Amadeus)?

7. Яка модель ринкової конкуренції є найбільш типовою для ресторанного бізнесу в туристичному центрі міста?

2. Інтерактивна вправа

Кейс-штурм «Аналіз суб'єктів та інфраструктури ринку»

«Сім'я з трьох осіб вирішила провести відпустку в Карпатах, скориставшись послугами турагенції, замовивши трансфер потягом та забронювавши приватний екокотедж. Під час подорожі вони скористалися послугами медичного страхування через травму на гірськолижному схилі».

Завдання:

1. Назвіть усіх суб'єктів економічних відносин у цьому кейсі.
2. Визначте, які елементи інфраструктури ринку забезпечили цю подорож.
3. Поясніть, яка функція ринку спрацювала, коли власник котеджу через високий попит підняв ціну на проживання в новорічний період.

Домашнє завдання

1. Тестування в Moolle (2 бала)

2.Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

1 варіант

Ситуація: Туроператор помітив, що восени попит на пляжний відпочинок у Чорногорії стрімко впав, тому компанія знизила вартість турів удвічі, щоб залучити клієнтів.

Завдання:

1. Який економічний закон ринку ілюструє ця ситуація?
2. Яка ринкова подія (сезонність) вплинула на зміну попиту?

2 варіант

Ситуація: На популярному гірськолижному курорті працює близько 30 приватних готелів. Кожен із них намагається залучити туриста унікальним дизайном кімнат, безкоштовним спа-салоном або авторською кухнею, але ціни у всіх приблизно однакові.

Завдання:

1. Яку модель ринкової структури (конкуренції) ілюструє цей приклад?
2. Який вид конкуренції (цінову чи нецінову) використовують ці готелі?

2) ***Середній рівень (1 бал)***

Завдання на встановлення правильності тверджень (так/ні). Вкажіть, чи правильне твердження та обгрунтуйте свою відповідь.

1 варіант

1. Ринковий механізм автоматично узгоджує інтереси покупців (туристів) та продавців (турфірм) за допомогою цінових сигналів.

2. Монополія на туристичному ринку стимулює зниження цін та покращення якості обслуговування через високу конкуренцію.

2 варіант

1. Згідно із законом попиту, якщо ціна на відпочинок на Мальдівах різко зросте, то кількість бажаючих купити цей тур за інших рівних умов зменшиться.

2. Ринок турагентів у великому місті, де працюють сотні дрібних компаній, є прикладом олігополії.

3 ***Високий рівень (1,5 бала)***

Економічне есе-дослідження «Аналіз конкурентного середовища»

Завдання: Проаналізувати ринок готельних послуг (*1 варіант*) або ринок екскурсійних послуг (*2 варіант*) вашого регіону (міста).

Питання для роздумів в есе (обсяг — 1-1,5 сторінки):

1. До якого типу ринкової структури (моделі ринку) відноситься цей сегмент у вашому місті? Обґрунтуйте.

2. Які інструменти нецінової конкуренції (сервіс, фірмовий стиль, унікальні фішки) використовують місцеві заклади розміщення чи агенції, щоб виграти боротьбу за туриста у конкурентів?

Критерії оцінювання

За тему практичного заняття здобувач освіти може набрати максимально 6 балів, які включають:

1. Робота на практичному занятті – max1 бал:

- 0,9-1 бал – чітка відповідь без зауважень, активність на занятті;
- 0,6-0,8 бала – відповідь в цілому правильна, але є проблеми з формулюванням, незначні неточності, активність на занятті;
- 0,3-0,5 бала – відповідь, що потребує правки чи уточнення;
- 0,1-0,2 бала – плутана, нечітка відповіль, яка демонструє фрагментарне володіння матеріалом теми, пасивність на занятті;
- 0 балів –відповідь відсутня, цілковита пасивність на занятті.

2. Тестування в Moodle – 2 бала:

10 тестових питань з теми. 1 питання – 0,2 бала

3. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

0,5 бала - завдання виконано повністю. Дано дві абсолютно правильні та точні відповіді на питання;

0,3 бала - завдання виконано частково. Студент правильно відповів лише на одне з двох питань;;

0,2 бала - відповіді мають надто розмитий, нечіткий характер без використання професійної економічної термінології;

0,1 бала - обидві відповіді є неправильними;

0 балів - завдання не виконано взагалі.

2) Середній рівень (1 бал)

0,5 бала – правильна відповідь та її правильна аргументація на кожне з 2 тверджень;

0,3 бала – відповідь правильна, але аргументація не переконлива;

0,1 бала – відповідь правильна, але аргументація або неправильна, або відсутня;

6 балів – відповідь неправильна.

3)Високий рівень (1,5 бала)

1,5 бала - проведено повний та глибокий аналіз конкурентів, доречно використано економічні категорії, зроблено висновки, що є самостійними, логічними та містять конкретні практичні пропозиції щодо підвищення конкурентоспроможності туристичного

об'єкта. Роботу оформлено охайно, з дотриманням регламенту обсягу (до 1–1.5 сторінки).

1,0 бал - аналіз середовища виконано в повному обсязі, але він має описовий, а не аналітичний характер; присутні поодинокі неточності у використанні термінології; висновки є загальними, шаблонними або частково скопійованими з відкритих джерел; є незначні зауваження до оформлення або структури есе.

0,5 бала - робота має характер короткої реферативної відписки, аналіз реальних конкурентів у сфері туризму фактично відсутній або підмінений побутовими міркуваннями; економічні категорії майже не використовується, висновки відсутні або не пов'язані з темою дослідження.

Інструкційна картка до практичного заняття №6

Тема: **Змішана економіка та її типи. Державне регулювання економіки**

Мета проведення заняття: сформувати у студентів системні знання про передумови виникнення, сутність та моделі змішаної економіки; розкрити об'єктивну необхідність, функції, роль та інструменти державного регулювання економічних процесів.

Після заняття студент повинен

знати: сутність та передумови формування змішаної економічної системи як результату еволюції та подолання «провалів» суто ринкової та командної економіки; ключові риси та національні типи змішаної економіки; основні функції та економічну роль держави у змішаній системі господарювання; класифікацію та характеристику методів державного регулювання економіки; сутність, структуру та значення державного сектору економіки, а також зміст процесів приватизації та націоналізації;

вміти: ідентифікувати та класифікувати методи державного впливу на ринок послуг; пояснювати роль державного сектору на прикладі функціонування та фінансування суспільних благ; аргументувати межі та доцільність втручання держави у діяльність приватного туристичного бізнесу задля захисту екології курортних зон та прав мандрівників.

Основні поняття *та* ***терміни:*** змішана економіка, вади ринку, державне регулювання економіки (ДРЕ), об’єкти і суб’єкти ДРЕ, методи ДРЕ, національні типи змішаної економіки.

План заняття

1. Сутність та історія виникнення змішаної економіки.
2. Риси та типи змішаної економіки.
3. Державне регулювання економіки.
4. Функції і роль держави у змішаній економіці.
5. Методи державного регулювання економіки та їх характеристика.
6. Сутність та характеристика державного сектору економіки.

Робота на занятті (1 бал)

1. ***Питання для обговорення***

1. Чому класична ринкова економіка вільної конкуренції (без втручання держави) виявилася нездатною забезпечити сталий розвиток рекреаційних зон і захист прав туристів?

2. Які риси ринкового механізму та які елементи державного контролю поєднуються у сучасній змішаній економіці?

3. Студенти яких країн, на вашу думку, мають більше можливостей подорожувати за рахунок державних пільг та субсидій - зі «шведською» чи «американською» моделлю змішаної економіки? Обґрунтуйте.

4. Що в економічній теорії називають «вадами ринку»? Наведіть приклад таких вад в індустрії туризму.

5. Чому приватний бізнес не зацікавлений безкоштовно будувати муніципальні парки чи освітлювати вулиці історичних центрів міст? Хто фінансує створення цих суспільних благ?

6. Уявіть, що держава зобов'язала всі готелі пройти обов'язкову сертифікацію на «зірковість». До якої групи методів регулювання (прямих чи непрямих) належить це рішення?

7. Якщо уряд знижує податок на додану вартість (ПДВ) для туристичних операторів, як це вплине на ціну путівки та бажання фірм працювати легально? Який це метод регулювання?

8. Наведіть приклади об'єктів державного сектору економіки, без яких функціонування туризму в Україні було б неможливим.

9. У чому полягає економічна різниця між процесами приватизації готелю та його націоналізації? Який із цих процесів активніше стимулює ринкову конкуренцію?

10. Чи завжди втручання держави є корисним для бізнесу? У яких випадках виникає «фіаско (провал) держави» в регулюванні туристичної діяльності?

Домашнє завдання

1. ***Тестування в Moolle (2 бала)***

2.***Письмові практичні завдання (3 бала)***

1) ***Початковий рівень (0,5 бала)***

1 варіант

Встановіть відповідність між економічним терміном та його визначенням у межах регулювання ринку:

1	Вада ринку	А	Неефективне втручання уряду, що призводить до надмірної бюрократизації, корупції та збитків турбізнесу
2	Вада держави	Б	Обов'язкове ліцензування туроператорської діяльності
3	Державний сектор	В	Діяльність держави, спрямована на встановлення оптимальних і прозорих правил контролю підприємництва
4	Регуляторна політика	Г	Сукупність підприємств (заповідники, музеї), які управляються державними органами влади
5	Методи ДРЕ	Д	Ситуація, коли вільний ринок не здатний самостійно забезпечити ефективний розподіл рекреаційних ресурсів
		Е	Сукупність способів, інструментів та засобів, за допомогою яких держава впливає на діяльність економічних суб'єктів для досягнення стратегічних цілей суспільства

2 варіант

Встановіть відповідність між економічною подією в держсекторі туризму та її сутністю

1	Оренда об'єкта держвласності	А	Продаж з аукціону збиткового державного санаторію приватному інвестору під сучасний SPA-готель
2	Націоналізація	Б	Примусове переведення великої приватної авіакомпанії у власність держави з міркувань нацбезпеки

3	Приватизація	В	Встановлення обов'язкових санітарних та пожежних норм безпеки для дитячих таборів
4	Комуналізація	Г	Безкоштовна передача лікувального мінерального джерела з держвласності у власність місцевої громади
5	Державне регулювання економіки	Д	Надання державою права приватному підприємцю відкрити кафе на території державного музею за плату
		Е	система заходів, за допомогою яких держава здійснює вплив на соціально-економічний розвиток країни, коригує роботу ринкового механізму, захищає національні інтереси та забезпечує стабільність суспільства.

2) Середній рівень (1 бал)

Завдання на встановлення правильності тверджень (так/ні). Вкажіть, чи правильне твердження та обгрунтуйте свою відповідь.

1 варіант

1. Соціально-ринкова модель економіки (наприклад, у Німеччині) спрямована лише на збагачення великого капіталу і не захищає права споживачів.

2. Держава втручається в економіку туризму для того, щоб мінімізувати негативні екологічні наслідки від масового напливу мандрівників у заповідники.

2 варіант

1. Сучасна змішана економіка поєднує в собі ринкове саморегулювання та державне регулювання.

2. Запровадження державою обов’язкового ліцензування туроператорської діяльності є методом державного регулювання туристичного ринку.

3 ***Високий рівень (1,5 бала)***

Заповніть порівняльну таблицю національних моделей змішаної економіки, користуючись матеріалами презентації та Інтернету.

Яку модель варто запозичити Україні у своєму соціально-економічному розвитку?

Питання для порівняння	Національні моделі змішаної економіки			
	Американська	Німецька	Японська	Шведська
1. Ступінь впливу держави на економіку				
2. Методи, які використовує держава				
3. Сфера (об'єкт) державного регулювання				
4. Форма державного регулювання				
5. Країни, яким притаманна ця модель				
6. Особливість (унікальність) цієї моделі				

Критерії оцінювання

За тему практичного заняття здобувач освіти може набрати максимально 6 балів, які включають:

1. Робота на практичному занятті – max 1 бал:

- 0,9-1 бал – чітка відповідь без зауважень, активність на занятті;
- 0,6-0,8 бала – відповідь в цілому правильна, але є проблеми з формулюванням, незначні неточності, активність на занятті;
- 0,3-0,5 бала – відповідь, що потребує правки чи уточнення;
- 0,1-0,2 бала – плутана, нечітка відповіль, яка демонструє фрагментарне володіння матеріалом теми, пасивність на занятті;
- 0 балів –відповідь відсутня, цілковита пасивність на занятті.

2. Тестування в Moodle – 2 бала:

10 тестових питань з теми. 1 питання – 0,2 бала

3. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

Кожна з 5 правильно встановлених відповідностей – 0,1 бала.

2) Середній рівень (1 бал)

по 0,5 бала – правильна відповідь та її правильна аргументація на кожне з 2 тверджень;

0,3 бала – відповідь правильна, але аргументація не переконлива;

0,1 бала – відповідь правильна, але аргументація або неправильна, або відсутня;

0 балів – відповідь неправильна.

3) *Високий рівень (1,5 бала)*

1,5 бала - студент повністю без помилок заповнив аналітичну таблицю, зробив висновок і надав його логічне економічне обґрунтування;

1 бал - завдання виконане, але допущені помилки в таблиці, висновок має шаблонний характер без глибокої аналітики.

0,5 бала - таблиця заповнена частково висновок або неправильний, або відсутній;

0 балів – завдання не виконане.

Інструкційна картка до практичного заняття №7

Тема: **Економічне зростання та його чинники**

Мета проведення заняття: сформувати у студентів системні знання про зміст, показники, типи та чинники економічного зростання; розкрити економічну сутність, структуру та види економічних циклів, а також причини виникнення й характерні риси економічних криз; з'ясувати роль науково-технічної революції (НТР) у модернізації індустрії гостинності.

Після заняття студент повинен

з*нати:* сутність, зміст та ключові показники економічного зростання; відмінності між типами економічного зростання крізь призму розвитку інфраструктури туризму; основні фактори економічного зростання; сутність, структуру та фази економічного циклу та їхню класифікацію за тривалістю; причини виникнення та специфіку економічних криз, їх особливу небезпеку для індустрії гостинності як чутливого сектору змішаної економіки.

вміти: ілюструвати конкретними прикладами з туристичної практики екстенсивний та інтенсивний шлях розвитку; критично оцінювати статистичну інформацію щодо динаміки економічного розвитку України та туристичної галузі; аналізувати та графічно відображати фази економічного циклу.

Основні поняття та терміни: економічне зростання, ВВП, ВНП у реальному та номінальному вираженні, відтворення просте і розширене, індивідуальне і суспільне відтворення, екстенсивний і інтенсивний тип розширеного відтворення, інтенсифікація економіки, циклічність відтворення, економічний цикл, середні і малі цикли, фази циклу, криза, депресія, пожвавлення, піднесення (зростання), економічна рівновага.

План заняття

1. Зміст, типи і показники економічного зростання.
2. Фактори економічного зростання.
3. Вплив науково-технічної революції на економічний розвиток.
4. Економічні цикли: сутність, види.
5. Економічні кризи та їх характеристика

Робота на занятті (1 бал)

1. ***Питання для обговорення***

1. Який макроекономічний показник вважається головним індикатором економічного зростання в країні та чи враховує він вартість послуг, наданих вітчизняними туроператорами?

2. У чому полягає принципова економічна відмінність між екстенсивним та інтенсивним типами економічного зростання в індустрії туризму?

3. Мережа готелів збільшила свої прибутки завдяки відкриттю трьох нових філій у сусідніх містах. Який тип економічного зростання ілюструє цей приклад?

4. Як саме науково-технічна революція (НТР) та цифровізація (наприклад, поява онлайн-платформ Booking або Airbnb) змінили структуру витрат туристичних компаній та швидкість обслуговування клієнтів?

5. Поясніть. чому зростання попиту на подорожі автоматично викликає піднесення в сільському господарстві, будівництві та транспортній сфері?

6. Спрогнозуйте, як поводиться пересічний споживач-турист на кожній із фаз економічного циклу.

7. Чому сфера туризму та розваг під час макроекономічних криз (рецесій) страждає однією з перших і найсильніше, ніж, наприклад, сфера виробництва хліба чи ліків?

8. Уявіть, що ви директор турагенції, і макроекономічні показники свідчать про наближення фази депресії в країні. Чому знання економічної циклічності допоможе вам врятувати бізнес від банкрутства?

2. Розв'яжіть задачі

1) У 2024 році номінальний валовий внутрішній продукт (ВВП) туристичного сектору країни становив 120 млн грн**.** У 2025 році через зміну цін та підвищення вартості путівок номінальний ВВП галузі зріс до 138 млн грн**.** Визначте реальний ВВП туристичного сектору за 2025 рік та темп його реального зростання (або спаду) порівняно з 2024 роком, якщо індекс цін у 2025 році становив 115% (або 1,15). 2024 рік є базовим.

2) У 2024 році в заміському відпочинковому комплексі працювало 20 співробітників, які за рік обслужили 10 000 туристів.

У 2025 році власник готелю провів цифровізацію бізнесу: встановив термінали самопоселення, автоматизовану систему прибирання номерів та оновив кухонне обладнання. Кількість працівників готелю при цьому не змінилася (20 осіб), але завдяки автоматизації та швидкості сервісу за 2025 рік комплекс зміг обслужити вже 12 500 туристів.

1. Розрахуйте продуктивність праці (кількість обслужених туристів на одного працівника) у готелі за 2024 та 2025 роки окремо.

2. Визначте, на скільки відсотків (%) зросла продуктивність праці у 2025 році порівняно з 2024 роком.

3. На основі отриманих розрахунків та теоретичного матеріалу конспекту вкажіть, який саме тип економічного зростання (екстенсивний чи інтенсивний) продемонстрував цей готельний комплекс. Обґрунтуйте свою думку.

Домашнє завдання

1. ***Тестування в Moolle (2 бала)***

2.***Письмові практичні завдання (3 бала)***

1) ***Початковий рівень (0,5 бала)***

1 варіант

Туристична компанія відкрила дві нові філії в сусідніх містах і найняла додаткових менеджерів, використовуючи ті самі технології продажів. Який тип економічного зростання (екстенсивний чи інтенсивний) ілюструє ця ринкова ситуація? Відповідь обґрунтуйте одним реченням.

2 варіант

Як називається фаза економічного циклу, яка настає одразу після глибокої кризи (депресії)? Що під час неї відбувається з попитом населення на туристичні подорожі? Відповідь надайте одним реченням.

2)Середній рівень (1 бал)

Завдання на встановлення правильності тверджень (так/ні). Вкажіть, чи правильне

твердження та обгрунтуйте свою відповідь.

1 варіант

1. Інтенсивний фактор зростання в туризмі — це впровадження штучного інтелекту для автоматизації бронювань та підвищення кваліфікації гідів.

2. Економічна криза (рецесія) в країні зазвичай супроводжується стрімким зростанням попиту на дорогі закордонні подорожі.

2 варіант

1. Екстенсивний шлях розвитку туризму передбачає відкриття нових готелів за рахунок залучення додаткових територій та більшої кількості персоналу без зміни технологій.

2. Швидкий розвиток туризму в країні не може стимулювати зростання інших галузей, таких як будівництво, сільське господарство чи транспорт.

3 ***Високий рівень (1,5 бала)***

1 варіант

Кейс «Стратегічний маневр під час рецесії»

Опис ситуації:

Державна служба статистики опублікувала звіт, згідно з яким національна економіка офіційно увійшла у фазу кризи (рецесії): ВВП країни падає два квартали поспіль, інфляція зростає, а реальні доходи населення скоротилися на 15%. Директор туристичної агенції «Елітна подорож», яка раніше спеціалізувалася виключно на дорогих VIP-турах до екзотичних країн, помітив стрімке падіння замовлень.

Завдання:

1. Поясніть, як саме ця фаза економічного циклу впливає на поведінку клієнтів агенції. Чому попит на VIP-тури падає швидше, ніж попит на базові продукти (наприклад, продукти харчування)?

2. Запропонуйте два конкретних антикризових рішення для менеджменту агенції (зміна асортименту турів, маркетингової політики чи оптимізації витрат), які допоможуть компанії адаптуватися та вижити в умовах рецесії.

2 варіант

Кейс «Технологічний прорив чи розширення штату?»

Опис ситуації:

Власник заміського готельно-ресторанного комплексу «Зелена Діброва» планує у наступному році збільшити кількість прийнятих гостей на 30%. Перед менеджментом стоїть вибір між двома стратегіями розвитку:

• Стратегія А: Побудувати ще один спальний корпус, найняти додатково 10 покоївок та 5 офіціантів.

• Стратегія Б: Впровадити мобільний додаток для автоматичного бронювання та поселення, встановити сучасні системи енергозбереження та автоматизовану кухонну техніку, залишивши штат працівників незмінним.

Завдання:

1. Визначте, які типи економічного зростання (екстенсивний чи інтенсивний) відображає кожна із запропонованих стратегій (А та Б).

2. Обґрунтуйте, яка зі стратегій є більш вигідною для готелю в довгостроковій перспективі в епоху науково-технічної революції (НТР). Наведіть один вагомий економічний аргумент на користь свого вибору.

Критерії оцінювання

За тему практичного заняття здобувач освіти може набрати максимально 6 балів, які включають:

1. Робота на практичному занятті – max 1 бал:

- 0,9-1 бал – чітка відповідь без зауважень, активність на занятті;
- 0,6-0,8 бала – відповідь в цілому правильна, але є проблеми з формулюванням, незначні неточності, активність на занятті;
- 0,3-0,5 бала – відповідь, що потребує правки чи уточнення;
- 0,1-0,2 бала – плутана, нечітка відповіль, яка демонструє фрагментарне володіння матеріалом теми, пасивність на занятті;
- 0 балів –відповідь відсутня, цілковита пасивність на занятті.

2. Тестування в Moodle – 2 бала:

10 тестових питань з теми. 1 питання – 0,2 бала

3. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

0,5 бала - надано абсолютно правильну відповідь. Обґрунтування чітке.

0,3 бала - завдання виконано частково. Терміни вказано правильно, але обґрунтування відсутнє, є помилковим або сформульованим на побутовому рівні без використання економічних категорій.

0 балів - відповідь повністю неправильна, не стосується теми, або завдання не виконене взагалі.

2) Середній рівень (1 бал)

по 0,5 бала – правильна відповідь та її правильна аргументація на кожне з 2 тверджень;

0,3 бала – відповідь правильна, але аргументація не переконлива;

0,1 бала – відповідь правильна, але аргументація або неправильна, або відсутня;

3 балів – відповідь неправильна.

3) Високий рівень (1,5 бала)

1,5 бала - студент дав вичерпні, точні та логічно послідовні відповіді на обидва питання кейсу; чітко й доречно використано економічні категорії (рецесія, ВВП, фази циклу, типи зростання, чинники НТР); запропоновані рішення або аргументи є прикладними, реалістичними та враховують специфіку туристичного бізнесу чи індустрії гостинності.

1,0 бал - надано правильні відповіді на обидва питання, але аргументація є поверхневою або має суто описовий характер; присутні незначні неточності у використанні економічних термінів; запропоновані антикризові заходи або стратегії є шаблонними, але логічними.

0,5 бала - студент відповів лише на одне з двох питань кейсу, або обидві відповіді сформульовані на побутовому рівні без використання теоретичних знань та економічної термінології; зв'язок аналізу з реаліями сфери туризму є слабким або відсутнім.

0 балів - завдання не виконано, відповіді повністю неправильні, або виявлено 100% плагіат (копіювання роботи іншого студента чи інтернет-тексту).

Інструкційна картка до практичного заняття №8

Тема: **Світове господарство**

Мета проведення заняття: сформувати у майбутніх фахівців з туризму систему знань про структуру світового господарства через призму функціонування глобального ринку туристичних послуг; розкрити об'єктивні умови розвитку міжнародного туризму як складової світової економіки; охарактеризувати основних суб'єктів; з'ясувати вплив міжнародної економічної інтеграції на свободу пересування та формування транскордонних туристичних просторів; дослідити роль міжнародних туристичних та економічних організацій.

Після заняття студент повинен

знати: сутність світового господарства та місце індустрії туризму й гостинності в його структурі; головних суб'єктів світового ринку туризму (ТНК в туризмі: Marriott, Booking Holdings, TUI Group, авіаційні альянси Star Alliance, SkyTeam); сутність міжнародної економічної інтеграції та її практичне значення для туризму (на прикладі Шенгенської зони, єдиного авіаційного простору); провідні міждержавні організації, що регулюють глобальну економіку та туризм (ООН Туризм, Всесвітня туристична організація, СОТ, ВЕФ, ІАТА).

вміти: аналізувати тенденції світового ринку туристичних послуг та виділяти макрорегіони з найбільшою туристичною активністю; оцінювати роль ТНК у стандартизації та розвитку світової індустрії гостинності; визначати переваги, які отримує сфера туризму від економічної інтеграції країн; пропонувати шляхи інтеграції українського туристичного продукту у світовий та європейський простір.

Основні поняття та терміни: світове господарство (глобальна економіка); міжнародний поділ праці (МПП); міжнародна туристична спеціалізація; туристична дестинація; транснаціональна корпорація (ТНК) у туризмі; міжнародна готельна мережа; Авіаційний альянс; міжнародна економічна інтеграція; зона вільної торгівлі (ЗВТ); Митний союз; Спільний ринок; Економічний і валютний союз; Шенгенський простір; Спільне авіаційне вікно (Open Skies / Відкрите небо); ООН Туризм; Світова організація торгівлі (СОТ / WTO); Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА); Міжнародний валютний фонд (МВФ); Світовий банк

План заняття

1. Об'єктивні умови становлення та розвитку світового господарства.
2. Основні суб'єкти світового господарства.
3. Міжнародна економічна інтеграція.
4. Міждержавні економічні організації.

Робота на занятті (1 бал)

1. ***Питання для обговорення***

1. Ми звикли, що експорт — це вивезення товарів (наприклад, зерна чи металу) за кордон. Чому в економіці приїзд іноземного туриста в Україну теж вважається експортом (експортом послуг)?

2. Які винаходи XX-XXI століття (у сферах транспорту, зв'язку, фінансів) зробили можливими масові подорожі людей навколо світу? Як це пов'язано з поняттям «глобалізація»?

3. Чому деякі країни (наприклад, Мальдіви, Єгипет, Туреччина) роблять ставку саме на туризм як на головну галузь своєї економіки? З якими концепціями поділу праці це пов'язано?

4. Коли ви плануєте подорож або дивитесь тревел-блогерів, які назви брендів найчастіше зустрічаються? Кому належать ці компанії та чому вони працюють майже в кожній країні світу?

5. Уявіть, що ви плануєте тур Європою. Чому подорожувати між Францією, Німеччиною та Італією значно простіше, ніж подорожувати між країнами, які не входять до ЄС? Як «відкриті кордони» впливають на туристичний бізнес?

6. Хто, на вашу думку, встановлює правила безпеки польотів у цивільній авіації чи розробляє стандарти класифікації готелів у світі? Навіщо країнам створювати для цього спеціальні міжнародні союзи та організації?

Домашнє завдання

1. ***Тестування в Moolle (2 бала)***

2.***Письмові практичні завдання (3 бала)***

1) ***Початковий рівень (0,5 бала)***

1 варіант

Встановіть відповідність між економічним терміном (цифри 1–5) та його змістовним визначенням

1	Міжнародна туристична спеціалізація	А	Форма міжнародного поділу праці, за якої країна спрямовує свої ресурси переважно на обслуговування іноземних мандрівників завдяки унікальним природним чи культурним ресурсам.
2	Транснаціональна корпорація (ТНК) у туризмі	Б	Велика компанія, яка володіє туристичними активами (готелями, курортами, агенціями) у кількох країнах світу, але керується з одного штаб-квартирного центру
3	Шенгенський простір	В	Територія європейських країн, які скасували внутрішній паспортний та візовий контроль, що є ключовим фактором розвитку масового транскордонного туризму.
4	Спільний ринок	Г	Етап економічної інтеграції, який забезпечує «чотири свободи»: вільний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили (дозволяє гідам та готельєрам вільно працювати в межах союзу).
5	ООН Туризм (UN Tourism)	Д	Провідна міжурядова організація під егідою ООН, яка займається промоцією сталого, загальнодоступного та відповідального туризму у світі
		Е	Всесвітня комп'ютерна мережа бронювання (Amadeus, Sabre), яка дозволяє турагентам миттєво купувати квитки та бронювати номери по всьому світу.

1 варіант

1	Туристична дестинація	А	Міжнародний договір про зняття обмежень на авіаперевезення між країнами, що дозволяє лоукостерам вільно відкривати нові маршрути та знижувати ціни для туристів
2	Авіаційний альянс	Б	Найпростіша форма інтеграції, яка передбачає виключно скасування митних зборів та тарифів на товари між країнами-учасницями

3	Економічний і валютний союз	В	Партнерське об'єднання авіакомпаній для спільного узгодження рейсів, код-шерінгу та створення єдиних бонусних програм для пасажирів (Star Alliance, SkyTeam)
4	Угода про «Відкрите небо» (Open Skies)	Г	Всесвітня організація авіаперевізників, яка встановлює стандарти безпеки, тарифів, квиткових бланків та проводить професійну акредитацію туристичних агентств
5	Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА)	Д	Географічна територія (місто, регіон або країна), яка є кінцевою метою подорожі для туриста завдяки наявності атракцій та інфраструктури
		Е	Найвища форма інтеграції, що впроваджує єдину економічну політику та спільну грошову одиницю (наприклад, євро), усуваючи для мандрівників витрати на обмін валют

2)Середній рівень (1 бал)

Завдання на встановлення правильності тверджень (так/ні). Вкажіть, чи правильне твердження та обгрунтуйте свою відповідь.

1 варіант

1. Протекціоністська політика держави в туризмі спрямована на максимальну підтримку іноземних туроператорів та дискримінацію вітчизняних компаній.

2. Інтеграція України до європейського простору (зокрема, запровадження «безвізу») ускладнює розвиток міжнародного туризму для громадян.

2 варіант

1. Глобалізація в туризмі проявляється у створенні транснаціональних готельних мереж, які працюють по всьому світу.

2. В'їзний (іноземний) туризм для економіки України є імпортом послуг, оскільки гроші вивозяться з країни.

3 ***Високий рівень (1,5 бала)***

1 варіант

Кейс «Експансія Ryanair та угода про "Відкрите небо"»

Ірландська авіакомпанія Ryanair є класичним прикладом транснаціональної корпорації (ТНК) у сфері транспорту. Завдяки укладанню міжнародних угод про Спільне авіаційне вікно (Open Skies / "Відкрите небо") у межах Європейського Союзу, компанія отримала право безперешкодно здійснювати авіаперевезення між будь-якими містами Європи. Ryanair перетворила маловідомі європейські містечка (наприклад, Бове біля Парижа чи Шарлеруа біля Брюсселя) на потужні туристичні дестинації, залучаючи мільйони лоукост-туристів. Проте, вихід авіагіганта на нові ринки часто супроводжується жорстким тиском на місцеві аеропорти щодо зниження зборів та конфліктами з національними авіаперевізниками.

Завдання:

1. Охарактеризуйте Ryanair як суб'єкта світового господарства. У чому полягає його транснаціональний характер?

2. Поясніть, як саме міжнародна економічна інтеграція (зокрема, угода про «Відкрите небо») дозволила авіакомпанії масштабувати свій бізнес.

3. Проаналізуйте наслідки експансії Ryanair для регіональної туристичної дестинації: які переваги та які ризики вона несе для місцевого готельного та ресторанного бізнесу?

2 варіант

Кейс «Booking.com та цифрова трансформація світової гостинності»

Нідерландська компанія Booking.com (дочірня структура американської ТНК Booking Holdings) є найбільшим у світі онлайн-агрегатором для бронювання житла. Вона об'єднує мільйони готелів, апартаментів та хостелів у понад 200 країнах. Завдяки глобалізації та розвитку інтернету, Booking.com фактично замінив для багатьох мандрівників традиційні турагенції. У межах Спільного ринку ЄС компанія вільно надає послуги по всьому континенту. Проте, дрібні незалежні готелі часто скаржаться на «цифровий диктат» ТНК: Booking стягує високу комісію (від 15% до 25% з кожного бронювання) та забороняє готелям продавати номери на власних сайтах дешевше, ніж на платформі.

Завдання

1. Визначте роль Booking.com у структурі сучасного світового ринку туристичних послуг. До якого типу суб'єктів світового господарства він належить?

2. Які умови розвитку світового господарства (технологічні, політико-економічні) зробили можливим появу та глобальне домінування такої платформи?

3. Проаналізуйте вплив цієї ТНК на локальні готелі: які позитивні сторони співпраці з Booking.com та які економічні загрози вона створює для незалежного готельного бізнесу?

Критерії оцінювання

За тему практичного заняття здобувач освіти може набрати максимально 6 балів, які включають:

1. Робота на практичному занятті – max 1 бал:

- 0,9-1 бал – чітка відповідь без зауважень, активність на занятті;
- 0,6-0,8 бала – відповідь в цілому правильна, але є проблеми з формулюванням, незначні неточності, активність на занятті;
- 0,3-0,5 бала – відповідь, що потребує правки чи уточнення;
- 0,1-0,2 бала – плутана, нечітка відповіль, яка демонструє фрагментарне володіння матеріалом теми, пасивність на занятті;
- 0 балів –відповідь відсутня, цілковита пасивність на занятті.

2. Тестування в Moodle – 2 бала:

10 тестових питань з теми. 1 питання – 0,2 бала

3. Письмові практичні завдання (3 бала)

1) Початковий рівень (0,5 бала)

Кожна з 5 правильно встановлених відповідностей – 0,1 бала.

2) Середній рівень (1 бал)

по 0,5 бала – правильна відповідь та її правильна аргументація на кожне з 2 тверджень;

0,3 бала – відповідь правильна, але аргументація не переконлива;

0,1 бала – відповідь правильна, але аргументація або неправильна, або відсутня;

0 балів – відповідь неправильна.

4) Високий рівень (1,5 бала)

1,4-1,5 бала - робота виконана бездоганно, термінологія вжита правильно, аналіз глибокий.

0,8-1,3 бала -є незначні неточності у формулюваннях або один із пунктів розкритий не до кінця.

0,5 – 0,7 бала - відповіді поверхневі, але базове розуміння теми продемонстровано.

0,1- 0,4 бала - робота потребує доопрацювання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Дергалюк Б.В. Економічна теорія [Електронний ресурс] : конспект лекцій / Б. В. Дергалюк. КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025. 208 с. URL: https://lnk.ua/YwF07O0Bw/
2. Економічна теорія: навчальний посібник. Укл: М.І. Колосінська, С.І. Белей, С.В. Бойда. Чернівці: Чернівец. нац. унів-т., 2021. 200 с. URL: https://lnk.ua/fgP4nochm/
3. Основи економічної теорії: навч. посібник / І. В. Кокарєв. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 100 с.
4. Петруня Ю.Є., Задоя А.О. Економіка: базовий курс. Навчальний посібник [Електронне видання]. [6-те вид., переробл. і доп.]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2023. 265 с.
5. Зеленько О.О. Основи економічної теорії: Опорний конспект лекцій для студентів неекономічних спеціальностей (електронний варіант) / Зеленько О.О. та ін. Харків: ХНПУ, 2020. 143 с. URL: http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/3859

Додаткова:

1. Економічна теорія: підручник / за заг. ред. В.П. Якобчук. К.: Вид-во Ліра-К, 2020. 450 с.
2. Кібік О., Рединa Є., Котлубай В., Слободянюк О., Корнілова О., Примаченко І., Візіренко С. Основи економіки : навч. посіб. [Електронне видання] / О. Кібік, Є. Рединa, В. Котлубай, О. Слободянюк, О. Корнілова, І. Примаченко, С. Візіренко ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2025. 85 с. URL: https://hdl.handle.net/11300/29819; DOI: 10.32837/11300.29819
3. Захарченко О., Барановська М., Козак Ю., Курмиженко В. та ін. Основи економічної теорії. Підручник / О. Захарченко. К. Центр навчальної літератури, 2019. 264 с.
4. Основи економічної теорії: метод. реком. для самост. вивч. дисц. студентами неекономічних спец. / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди; уклад.: А.О. Гура, Т.Г. Гуцан, О.О. Зеленько, І.О. Ночвіна. Харків: ХНПУ, 2019. 69 с. URL: https://lnk.ua/aW7MocJ0x.
5. Основи економічної теорії та еволюція економічної думки: наочний навчально-методичний посібник/ укладачі: К.Ю. Величко; Н.Г. Ушакова. [Електронний ресурс]. Харків: ДБТУ, 2024. 171с. URL: https://lnk.ua/f4OLuo89m.

Інформаційні ресурси

1. https://epkmoodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1439
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.
3. Офіційний сайт Законодавство України [Електронний ресурс]. URL: zakon.rada.gov.ua.
4. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. URL: http://iportal.rada.gov.ua.
5. Офіційний сайт Урядовий портал [Електронний ресурс]. URL: http://www.kmu.gov.ua.
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua.